BESCHIKKING VAN HET HOF (Tweede kamer)

23 september 2004 *

In de gevoegde zaken C-435/02 en C-103/03,

betreffende verzoeken om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 234 EG, ingediend door het Landgericht Essen (Duitsland) en het Landgericht Hagen (Duitsland) bij beschikkingen van 25 november 2002 en 11 februari 2003, ingekomen bij het Hof op respectievelijk 2 december 2002 en 5 maart 2003, in de procedure:

Axel Springer AG

tegen

Zeitungsverlag Niederrhein GmbH & Co. Essen KG (C-435/02),

en

Axel Springer AG

tegen

Hans-Jürgen Weske (C-103/03),

* Procestaal: Duits.

geeft

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

samengesteld als volgt: C. W. A. Timmermans (rapporteur), kamerpresident, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, F. Macken en N. Colneric, rechters,

advocaat-generaal: F. G. Jacobs,
griffier: R. Grass,

na de verwijzende rechterlijke instanties ervan in kennis te hebben gesteld dat het Hof voornemens is, overeenkomstig artikel 104, lid 3, van zijn Reglement voor de procesvoering te beslissen bij met redenen omklede beschikking,

na de in artikel 23 van het Statuut van het Hof van Justitie bedoelde belanghebbenden te hebben verzocht, hun eventuele opmerkingen dienaangaande in te dienen,

de advocaat-generaal gehoord,

de navolgende

Beschikking

1 De verzoeken om een prejudiciële beslissing betreffen de geldigheid van richtlijn 90/605/EEG van de Raad van 8 november 1990 tot wijziging van de richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG betreffende respectievelijk de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening, ten aanzien van het toepassingsgebied van deze richtlijnen (PB L 317, blz. 60).

2 Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van twee gedingen, enerzijds tussen de vennootschap Axel Springer AG (hierna: „Springer") en de vennootschap Zeitungsverlag Niederrhein GmbH & Co. Essen KG (hierna: „Zeitungsverlag") (C-435/02) en anderzijds tussen Springer en H. J. Weske, zaakvoerder van Radio Ennepe-Ruhr-Kreis mbH & Co. KG (hierna: „Radio Ennepe") (C-103/03), betreffende de verzoeken van Springer om de jaarrekeningen van Zeitungsverlag en Radio Ennepe in te zien.

Rechtskader

Gemeenschapsregelgeving

3 Op basis van artikel 54, lid 3, sub g, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 44, lid 2, sub g, EG) zorgen de Raad van de Europese Unie en de Commissie van de Europese Gemeenschappen voor de opheffing van de beperkingen van de vrijheid van vestiging, door, voorzover nodig, de waarborgen te coördineren die in de lidstaten worden verlangd van de rechtspersonen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 EG-Verdrag (thans artikel 48, tweede alinea, EG), om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in die rechtspersonen als van derden, teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken.

4 Richtlijn 90/605 heeft tot doel het toepassingsgebied te wijzigen van onder meer de Vierde richtlijn (78/660/EEG) van de Raad van 25 juli 1978 op de grondslag van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag betreffende de jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen (PB L 222, blz. 11) (hierna: „vierde vennootschapsrichtlijn").

5 De vierde vennootschapsrichtlijn schrijft maatregelen voor tot coördinatie van de nationale bepalingen betreffende de jaarrekening van kapitaalvennootschappen. In Duitsland is zij van toepassing op de volgende vennootschapsvormen: de Aktiengesellschaft (naamloze vennootschap), de Kommanditgesellschaft auf Aktien (commanditaire vennootschap op aandelen) en de Gesellschaft mit beschränkter Haftung (besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid).

6 Krachtens de artikelen 1 en 2 van richtlijn 90/605 zijn de coördinatiemaatregelen van de vierde vennootschapsrichtlijn ook van toepassing op bepaalde vormen van personenvennootschappen, zoals de Kommanditgesellschaft (commanditaire vennootschap) in Duitsland, inzonderheid indien alle onbeperkt aansprakelijke vennoten van deze vennootschap kapitaalvennootschappen zijn die zijn opgericht in een van de in het voorgaande punt van deze beschikking bedoelde vormen.

7 Aldus breidt richtlijn 90/605 de toepassing van de coördinatiemaatregelen van de vierde vennootschapsrichtlijn voor Duitsland uit tot onder meer vennootschappen in de vorm van commanditaire vennootschappen waarvan alle onbeperkt aansprakelijke vennoten besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid zijn (hierna: „GmbH & Co. KG").

8 Deze vennootschapsvorm moet derhalve voldoen aan, inzonderheid, artikel 47, lid 1, van de vierde vennootschapsrichtlijn, zoals gewijzigd bij artikel 38, lid 3, van de Zevende richtlijn (83/349/EEG) van de Raad van 13 juni 1983 op de grondslag van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag betreffende de geconsolideerde jaarrekening (PB L 193, blz. 1), dat bepaalt:

„De jaarrekening wordt, na overeenkomstig de daarvoor geldende regels te zijn vastgesteld of goedgekeurd, tezamen met het jaarverslag en het verslag van de met de controle van de jaarrekening belaste persoon openbaar gemaakt op de wijze die in de wetgeving van elke lidstaat is vastgesteld overeenkomstig artikel 3 van richtlijn 68/151/EEG.

De lidstaten kunnen evenwel in hun wetgeving toestaan dat het jaarverslag niet op de bovenbedoelde wijze openbaar wordt gemaakt. In dat geval wordt het jaarverslag ter beschikking van het publiek gehouden ten kantore van de vennootschap in de betreffende lidstaat. Op verzoek moet een volledig of gedeeltelijk afschrift kunnen worden verkregen. De prijs van dat afschrift mag niet meer bedragen dan de daaraan verbonden administratieve kosten."

9 Artikel 3, leden 1 tot en met 3, van de Eerste richtlijn (68/151/EEG) van de Raad van 9 maart 1968 strekkende tot het coördineren van de waarborgen, welke in de lidstaten worden verlangd van de vennootschappen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 van het Verdrag, om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden, zulks teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken (PB L 65, blz. 8; hierna: „eerste vennootschapsrichtlijn"), bepaalt:

„1. In iedere lidstaat wordt hetzij bij een centraal register hetzij bij een handelsregister of vennootschapsregister voor elk der aldaar ingeschreven vennootschappen een dossier aangelegd.

2. Alle akten en alle gegevens die krachtens artikel 2 openbaar gemaakt dienen te worden, worden in het dossier opgenomen of ingeschreven in het register; de inhoud van het in het register ingeschrevene dient in elk geval uit het dossier te blijken.

3. Volledig of gedeeltelijk afschrift van elke in artikel 2 bedoelde akte of gegeven moet op schriftelijke aanvraag kunnen worden verkregen; de kosten van dit afschrift mogen de administratiekosten niet overschrijden.

[...]"

10 Artikel 2, lid 1, sub f, van de eerste vennootschapsrichtlijn luidt:

„De lidstaten nemen de nodige maatregelen opdat de verplichte openbaarmaking betreffende vennootschappen tenminste plaatsvindt voor de volgende akten en gegevens:

[...]

f) de balans en de winst- en verliesrekening van elk boekjaar [...]"

Nationale regelgeving

11 In het arrest van 22 april 1999, Commissie/Duitsland (C-272/97, Jurispr. blz. I-2175), heeft het Hof geoordeeld dat richtlijn 90/605 niet binnen de gestelde termijn in Duits recht was omgezet.

12 De Duitse wetgeving, meer bepaald het Handelsgesetzbuch (wetboek van koophandel; hierna: „HGB"), is sindsdien gewijzigd in dier voege dat de coördinatiemaatregelen van de vierde vennootschapsrichtlijn thans ook van toepassing zijn op inzonderheid de GmbH & Co. KG (§ 264 bis HGB).

13 Volgens de nieuwe wetgeving worden bovendien overtredingen van de betrokken bepalingen bestraft met een geldboete van ten minste 2 500 EUR en ten hoogste 25 000 EUR. De boete wordt opgelegd door het Amtsgericht (Duitsland), de rechterlijke instantie die het handelsregister bijhoudt.

14 De geldboete kan echter slechts worden opgelegd na een bij het Amtsgericht ingediend verzoek. Daarentegen is de kring van personen die dit verzoek kunnen indienen, onbeperkt (§§ 335 bis en 335 ter HGB).

Het hoofdgeding en de prejudiciële vragen

15 Bij verzoekschriften ingediend bij de respectieve territoriaal bevoegde Amtsgerichte, vorderde Springer de overlegging op straffe van een dwangsom van de jaarrekeningen van Zeitungsverlag, werkzaam in de pers- en uitgeverijsector, en van Radio Eneppe, werkzaam in de omroepsector, teneinde deze te kunnen inzien.

16 In hun respectieve beschikkingen wezen de rechters de vorderingen toe en gelastten zij de zaakvoerders van deze vennootschappen, respectievelijk Glandt en Weske, om de documenten binnen de gestelde termijn neer te leggen op straffe van een geldboete van 5 000 EUR.

17 De jaarrekeningen werden niet binnen de gestelde termijn neergelegd, waarop bij latere beschikkingen boetes zijn opgelegd.

18 Tegen laatstgenoemde beschikkingen hebben zowel Zeitungsverlag en Glandt als Weske bij de respectieve verwijzende rechters hoger beroep ingesteld.

19 Deze zijn van oordeel dat de onderhavige zaken twijfel oproepen aangaande de geldigheid van richtlijn 90/605.

20 In zaak C-435/02 heeft het Landgericht Essen de behandeling van de zaak geschorst en het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vragen gesteld:

„1) Is richtlijn 90/605/EEG [...] juncto artikel 47 van richtlijn 78/660/EEG [...] verenigbaar met het communautaire grondrecht van ondernemingsvrijheid, voorzover op grond daarvan commanditaire vennootschappen waarvan de beherend vennoot een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid is, hun jaarrekening en jaarverslag openbaar dienen te maken zonder dat de kring van inzagegerechtigde personen beperkt is?

2) Is richtlijn 90/605/EEG [...] juncto artikel 47 van richtlijn 78/660/EEG [...] verenigbaar met het communautaire grondrecht van pers- en omroepvrijheid, voorzover op grond daarvan commanditaire vennootschappen waarvan de beherend vennoot een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid is en die werkzaam zijn in de pers- en de uitgeverijsector respectievelijk in de

omroepsector, hun jaarrekening en jaarverslag openbaar dienen te maken zonder dat de kring van inzagegerechtigde personen beperkt is?

3) Is richtlijn 90/605/EEG [...] verenigbaar met het algemene gelijkheidsbeginsel, voorzover zij tot gevolg heeft dat commanditaire vennootschappen waarvan de beherend vennoot een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid is, wordt benadeeld ten opzichte van commanditaire vennootschappen waarvan de beherend vennoot een natuurlijke persoon is, hoewel de schuldeisers van een commanditaire vennootschap waarvan de beherend vennoot een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid is ingevolge de openbaarmakingsverplichtingen van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid beter worden beschermd dan schuldeisers van een commanditaire vennootschap, waarvan de beherend vennoot als natuurlijke persoon geen openbaarmakingsverplichtingen heeft?"

21 In zaak C-103/03 heeft het Landgericht Hagen eveneens de behandeling van de zaak geschorst en dezelfde drie prejudiciële vragen gesteld, voorafgegaan door een eerste prejudiciële vraag, die luidt:

„Kon de Europese Gemeenschap richtlijn 90/605/EEG [...] baseren op artikel 54, lid 1, juncto 3, sub g, EG-Verdrag, hoewel deze richtlijn ook inzagerecht toekent aan derden die geen bescherming behoeven?"

22 Gezien hun samenhang zijn de zaken C-435/02 en C-103/03 voor de beschikking gevoegd.

De prejudiciële vragen

23 Van oordeel dat het antwoord op de eerste vraag in zaak C-103/03 duidelijk kan worden afgeleid uit de rechtspraak zoals geformuleerd in het arrest van 4 december 1997, Daihatsu Deutschland (C-97/96, Jurispr. blz. I-6843), en dat over het antwoord op de andere vragen in zaak C-103/03 evenals op de vragen in zaak C-435/02 redelijkerwijs geen twijfel kan bestaan, heeft het Hof overeenkomstig artikel 104, lid 3, van zijn Reglement voor de procesvoering de verwijzende rechters ervan in kennis gesteld dat het voornemens was te beslissen bij een met redenen omklede beschikking en heeft het de in artikel 23 van het Statuut van het Hof van Justitie bedoelde belanghebbenden verzocht, hun eventuele opmerkingen dienaangaande in te dienen.

24 De Raad heeft met betrekking tot zaak C-435/02 op het verzoek van het Hof gereageerd met de verklaring, geen bezwaar te hebben tegen een beslissing bij een met redenen omklede beschikking. Zeitungsverlag en Weske hebben voor de zaken C-435/02 en C-103/03 wel bezwaar gemaakt, onder verwijzing naar de in hun schriftelijke opmerkingen aangevoerde argumenten. Dit doet het Hof evenwel niet besluiten, een andere procedure te volgen.

De eerste vraag in zaak C-103/03

25 Met de eerste vraag in zaak C-103/03 wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of richtlijn 90/605 kon worden vastgesteld op basis van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag, voorzover eruit volgt dat een ieder de jaarrekening en het jaarverslag van de vennootschappen waarop zij betrekking heeft kan inzien zonder een beschermenswaardig recht of belang te hoeven aantonen.

26 Onder de derden die krachtens artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag bescherming behoeven, zijn volgens Weske begrepen de personen die een rechtsbetrekking hebben met de vennootschap evenals de personen die eventueel een dergelijke betrekking zullen hebben, en dus ook potentiële vennoten, werknemers of schuldeisers.

27 Het begrip derde omvat zijns inziens echter niet elke persoon, ongeacht zijn hoedanigheid. De ruime uitlegging die in het arrest Daihatsu Deutschland, reeds aangehaald, aan dit begrip is gegeven, roept derhalve bedenkingen op.

28 In dit verband moet worden vastgesteld dat, zoals de Raad en de Commissie hebben opgemerkt, het antwoord op deze vraag duidelijk kan worden afgeleid uit het arrest Daihatsu Deutschland, reeds aangehaald.

29 Volgens de punten 19 en 20 van dit arrest vermeldt artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag zelf de doelstelling van de bescherming van de belangen van derden in het algemeen, zonder daarbij onderscheid te maken of bepaalde categorieën uit te zonderen, zodat het begrip derde in dit artikel niet kan worden beperkt tot met name de schuldeisers van de vennootschap.

30 In punt 21 van dit arrest heeft het Hof bovendien opgemerkt dat de opheffing van de beperkingen van de vrijheid van vestiging, met welke taak artikel 54, leden 1 en 2, van het Verdrag in zeer ruime bewoordingen de Raad en de Commissie belast, niet door artikel 54, lid 3, van het Verdrag kan worden ingeperkt. Deze bepaling bevat namelijk enkel een niet uitputtende opsomming van te nemen maatregelen voor de verwezenlijking van die taak, zoals blijkt uit het gebruik van het woord „met name" in artikel 54, lid 3.

31 Het Hof heeft voor het overige in punt 22 van voormeld arrest uitdrukkelijk aangegeven dat artikel 3 van de eerste vennootschapsrichtlijn, dat bepaalt dat een openbaar register moet worden aangelegd waarin alle akten en gegevens die openbaar dienen te worden gemaakt moeten worden opgenomen en dat iedereen op schriftelijke aanvraag een afschrift van de jaarrekening kan verkrijgen, bevestigt dat, zoals in de vierde overweging van deze richtlijn wordt verklaard, de openbaarmaking tot doel heeft om elke derde die de boekhoudkundige en financiële situatie van de vennootschap niet voldoende kent of kan kennen, in staat te stellen daarvan kennis te nemen.

32 In hetzelfde punt heeft het Hof daaraan toegevoegd dat deze wens eveneens tot uitdrukking komt in de considerans van de vierde vennootschapsrichtlijn, waarin de noodzaak wordt vermeld om in de Gemeenschap gelijkwaardige juridische minimumvereisten vast te stellen inzake de omvang van de door concurrerende vennootschappen openbaar te maken financiële gegevens (zie met name de derde overweging).

33 Uit het arrest Daihatsu Deutschland, reeds aangehaald, kan dus duidelijk worden afgeleid dat de door artikel 3 van de eerste vennootschapsrichtlijn voorgeschreven openbaarmakingsverplichtingen, waarnaar artikel 47, lid 1, van de vierde vennootschapsrichtlijn verwijst en die krachtens richtlijn 90/605 ook van toepassing zijn op bepaalde vormen van personenvennootschappen, zoals de thans in geding zijnde, impliceren dat een ieder de mogelijkheid heeft om de jaarrekening en het jaarverslag in te zien van vennootschappen als bedoeld in de richtlijn, zonder een beschermenswaardig recht of belang te hoeven aantonen.

34 Uit de punten 21 en 22 van voornoemd arrest blijkt ook duidelijk dat een gemeenschapshandeling die dergelijke openbaarmakingsverplichtingen bevat, op basis van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag kon worden vastgesteld. Deze bepaling, die de gemeenschapswetgever een ruime bevoegdheid toekent, vermeldt immers de bescherming van de belangen van derden in het algemeen als

doelstelling, zonder daarbij onderscheid te maken of bepaalde categorieën uit te zonderen, zodat het begrip derde in de zin van dit artikel naar elke derde verwijst. Bijgevolg moet dit begrip ruim worden uitgelegd en omvat het inzonderheid de concurrenten van de betrokken vennootschappen.

35 Op de eerste vraag in zaak C-103/03 dient dus te worden geantwoord dat richtlijn 90/605, voorzover eruit volgt dat een ieder de jaarrekening en het jaarverslag van de vennootschappen waarop zij betrekking heeft kan inzien zonder een beschermenswaardig recht of belang zonder een beschermenswaardig te hoeven aantonen, kon worden vastgesteld op basis van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag.

De eerste twee vragen in zaak C-435/02 en de tweede en de derde vraag in zaak C-103/03

36 Met de eerste twee vragen in zaak C-435/02 en de tweede en de derde vraag in zaak C-103/03, die samen moeten worden behandeld, wensen de verwijzende rechters in wezen te vernemen of richtlijn 90/605 verenigbaar is met de algemene gemeenschapsrechtelijke beginselen van ondernemingsvrijheid en persvrijheid, voorzover eruit volgt dat een ieder de jaarrekening en het jaarverslag kan inzien van ondernemingen met een van de vennootschapsvormen waarop zij betrekking heeft en die, zoals in casu, in de pers- en de uitgeverij- of de omroepsector werkzaam zijn, zonder een beschermenswaardig recht of belang te hoeven aantonen.

Bij het Hof ingediende opmerkingen

37 Volgens Zeitungsverslag en Weske streeft richtlijn 90/605, juncto artikel 47 van de vierde vennootschapsrichtlijn, een legitieme doelstelling van algemeen belang na, voorzover de voorgeschreven openbaarmakingsverplichtingen ertoe strekken de vennoten, de werknemers en de schuldeisers van de vennootschap te beschermen.

38 Wanneer alle geïnteresseerde personen, waaronder ook de concurrenten, het recht hebben om de betrokken documenten in te zien, vormt zulks echter een last die onevenredig is gelet op inzonderheid het legitieme belang van de vennootschap om bepaalde gegevens geheim te houden. Richtlijn 90/605 is daarom onverenigbaar met het gemeenschaprechtelijke beginsel van ondernemingsvrijheid en is dus ongeldig.

39 Zeitungsverlag en Weske merken bovendien op dat de vrijheid van meningsuiting, als door het gemeenschapsrecht gewaarborgd grondrecht, de activiteiten van ondernemingen in de perssector, en zelfs van ondernemingen in de omroepsector, beschermt.

40 Daar richtlijn 90/605 en de vierde vennootschapsrichtlijn geen uitzonderingen op de openbaarmakingsverplichtingen voorzien teneinde ondernemingen in de pers- en omroepsector bijzonder te beschermen, zijn zij onverenigbaar met de vrijheid van meningsuiting.

41 Volgens de Belgische regering is de door richtlijn 90/605 opgelegde verplichting tot openbaarmaking van de jaarrekening gerechtvaardigd, aangezien bij de vennoot-

schappen waarop de richtlijn betrekking heeft derden slechts een beperkt verhaal hebben op de vennoot, omdat dit een rechtspersoon met beperkte aansprakelijkheid is.

42 De Commissie verwijst naar de eerste drie overwegingen van de vierde vennootschapsrichtlijn, waaruit onder meer volgt dat de bepalingen betreffende de openbaarmaking van de jaarrekening en het jaarverslag noodzakelijk zijn daar de vennootschapsvormen waarop zij van toepassing zijn, derden slechts hun vennootschapsvermogen als waarborg bieden, en omdat in de Gemeenschap gelijkwaardige juridische minimumvereisten moeten worden vastgesteld inzake de omvang van de door concurrerende vennootschappen openbaar te maken financiële gegevens.

43 Dat inzonderheid concurrenten tot de inzagegerechtigde personen behoren, is nodig en passend ter bereiking van het zowel door deze overwegingen als door artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag beoogde doel, zoals uitgelegd door het Hof in het arrest Daihatsu Duitsland, reeds aangehaald, namelijk niet alleen de vennoten, maar ook derden te beschermen.

44 De Commissie betoogt bovendien dat de vraag betreffende het algemene gemeenschapsrechtelijke beginsel van ondernemingsvrijheid in casu ook de vraag inzake het algemene beginsel van persvrijheid omvat.

45 Volgens de Raad is richtlijn 90/605 geen onevenredige en onduldbare ingreep waardoor het recht van vrije beroepsuitoefening in zijn kern wordt aangetast.

46 Bovendien is de Raad van mening dat de door richtlijn 90/605 voorgeschreven openbaarmakingsverplichting geen afbreuk doet aan de persvrijheid zoals deze wordt gewaarborgd door in het bijzonder artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheiden, daar zij geen invloed heeft op de inhoud van de informatie of de denkbeelden die door een onder de richtlijn vallende vennootschap worden meegedeeld.

Antwoord van het Hof

47 Vooraf zij opgemerkt dat de vraag of de openbaarmakingsverplichtingen die rusten op de personenvennootschappen die thans aan de orde zijn, verenigbaar zijn met de vrijheid van meningsuiting, samenvalt met de vraag of deze verplichtingen verenigbaar zijn met de vrije beroepsuitoefening. Die verplichtingen rusten immers op elke onderneming die een bepaalde vennootschapsvorm heeft, ongeacht de aard van haar activiteiten. Bovendien hebben zij geen voldoende rechtstreekse en specifieke band met een activiteit die door de vrijheid van meningsuiting wordt beschermd. Het gaat immers in wezen om een regelgeving die de betrokken vennootschappen treft, ongeacht de uitgeoefende economische activiteit.

48 Het Hof heeft geoordeeld dat zowel het eigendomsrecht als de vrije beroepsuitoefening deel uitmaken van de algemene beginselen van gemeenschapsrecht. Volgens deze rechtspraak kan de uitoefening van deze rechten echter worden onderworpen aan beperkingen, mits deze daadwerkelijk beantwoorden aan door de Gemeenschap nagestreefde doelstellingen van algemeen belang en, gelet op het nagestreefde doel, niet zijn te beschouwen als een onevenredige en onduldbare ingreep waardoor deze rechten in hun kern worden aangetast (zie arresten van 5 oktober 1994, Duitsland/Raad, C-280/93, Jurispr. blz. I-4973, punt 78, en 10 juli 2003, Booker Aquaculture en Hydro Seafood, C-20/00 en C-64/00, Jurispr. blz. I-7411, punt 68, en aldaar aangehaalde rechtspraak).

49 Gesteld al dat de in de hoofdgedingen aan de orde zijnde openbaarmakingsverplichtingen een voldoende rechtstreekse en ingrijpende weerslag hebben op de vrije beroepsuitoefening, kan derhalve de beperking die daarmee gepaard gaat, inzonderheid die betreffende het recht van een onderneming om bepaalde potentieel gevoelige gegevens geheim te houden, hoe dan ook duidelijk gerechtvaardigd worden geacht.

50 Blijkens de eerste drie overwegingen van de vierde vennootschapsrichtlijn streven de aan bepaalde vormen van kapitaalvennootschappen opgelegde openbaarmakingsverplichtingen immers de in artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag vermelde dubbele doelstelling van algemeen belang na, namelijk, enerzijds, de bescherming van derden tegen de financiële risico's van vennootschapsvormen die derden slechts een vennootschapsvermogen als waarborg bieden en, anderzijds, de vaststelling in de Gemeenschap van gelijkwaardige juridische minimumvereisten inzake de omvang van de financiële gegevens die door met elkaar concurrerende vennootschappen openbaar moeten worden gemaakt.

51 Volgens de eerste vijf overwegingen van richtlijn 90/605 heeft deze in het bijzonder tot doel de praktijk tegen te gaan waarbij een groot en nog steeds groeiend aantal vennootschappen de regelgeving omzeilt door de vorm aan te nemen van personenvennootschappen waarvan alle onbeperkt aansprakelijke vennoten kapitaalvennootschappen zijn, zodat zij niet hoeven te voldoen aan de openbaarmakingsverplichtingen die op deze vennootschappen rusten. Deze praktijk miskent de doelstelling van de vierde vennootschapsrichtlijn, namelijk de bescherming van derden tegen de financiële risico's van vennootschapsvormen die derden slechts een vennootschapsvermogen als waarborg bieden.

52 Bijgevolg beantwoorden de door richtlijn 90/605 voorgeschreven maatregelen daadwerkelijk aan de doelstellingen van artikel 54, lid 3, sub g, van het Verdrag en derhalve aan door de Gemeenschap nagestreefde doelstellingen van algemeen belang in de zin van de in punt 48 van deze beschikking aangehaalde rechtspraak.

53 Het eventuele nadeel dat de door deze openbaarmakingsvoorschriften opgelegde verplichtingen met zich brengen, lijkt overigens beperkt. Zo moet worden betwijfeld of deze regels, anders dan het geval was in de zaak die tot het arrest Duitsland/Raad, reeds aangehaald (punt 81), heeft geleid, de concurrentiepositie van de betrokken vennootschappen kunnen wijzigen.

54 De bepalingen van de vierde vennootschapsrichtlijn, inzonderheid de artikelen 11, 27 en 44 tot en met 47, bevestigen deze beoordeling. Op grond van deze bepalingen kan bepaalde informatie achterwege worden gelaten op de jaarrekening en het jaarverslag van vennootschappen die de grenzen van bepaalde criteria niet overschrijden en kunnen deze vennootschappen een verkorte versie van hun jaarrekening openbaar maken. Bovendien heeft artikel 45 van deze richtlijn onder meer tot doel te voorkomen dat de openbaarmaking van bepaalde gegevens ernstig nadeel berokkent aan de betrokken ondernemingen.

55 Ook kunnen overeenkomstig artikel 46 van genoemde richtlijn de gegevens waarvan de vermelding in het jaarverslag verplicht is, algemeen worden geformuleerd, zodat het, anders dan Zeitungsverlag en Weske opperen, niet nodig is om bepaalde gevoelige gegevens, die bijvoorbeeld de grondslag voor de prijsberekening kunnen onthullen, gedetailleerd weer te geven.

56 Overigens verstrekt de openbaarmaking van de jaarrekening van kapitaalvennootschappen die de enige onbeperkt aansprakelijke vennoten zijn van een onder richtlijn 90/605 vallende personenvennootschap, zoals die welke in de hoofdgedingen is opgericht in de vorm van een GmbH & Co. KG, in casu dus de jaarrekening van besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, op zich slechts informatie over de situatie van deze vennoten en niet over die van de personenvennootschap. Zij maakt openbaarmaking van de jaarrekening van laatstgenoemde vennootschap dus geenszins overbodig.

57 Bovendien kunnen ingevolge artikel 57 bis, dat in de vierde vennootschapsrichtlijn is ingevoegd bij artikel 1, lid 4, van richtlijn 90/605, personenvennootschappen zoals de GmbH & Co. KG die in de hoofdgedingen aan de orde is, worden vrijgesteld van de openbaarmakingsverplichtingen indien hun jaarrekening samen met die van een van hun onbeperkt aansprakelijke vennoten moet worden gepubliceerd of indien zij is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van een groep vennootschappen.

58 In deze omstandigheden is de verplichting tot openbaarmaking van de jaarrekening en het jaarverslag die is opgelegd aan personenvennootschappen zoals de in de hoofdgedingen aan de orde zijnde GmbH & Co. KG, geen onevenredige en onduldbare ingreep die de vrije beroepsuitoefening in zijn kern aantast.

59 Gelet op het voorgaande dient op de eerste twee vragen in zaak C-435/02 en op de tweede en de derde vraag in zaak C-103/03 te worden geantwoord dat bij onderzoek daarvan aan de hand van de algemene gemeenschapsrechtelijke beginselen van vrije beroepsuitoefening en vrije meningsuiting niet is gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van richtlijn 90/605 kunnen aantasten.

De derde vraag in zaak C-435/02 en de vierde vraag in zaak C-103/03

60 Met de derde vraag in zaak C-435/02 en de vierde vraag in zaak C-103/03 wensen de verwijzende rechters in wezen te vernemen of richtlijn 90/605 verenigbaar is met het

beginsel van gelijke behandeling, voorzover zij verplichtingen tot openbaarmaking van de jaarrekening oplegt aan commanditaire vennootschappen waarvan alle onbeperkt aansprakelijke vennoten besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid zijn. Deze vennootschappen zouden daardoor worden benadeeld ten opzichte van commanditaire vennootschappen waarvan ten minste één onbeperkt aansprakelijke vennoot een natuurlijke persoon is en die niet aan deze verplichtingen zijn onderworpen, hoewel de schuldeisers van vennootschappen die zijn opgericht in de eerste vennootschapsvorm beter beschermd zijn dan de schuldeisers van vennootschappen in de tweede vorm, daar hun vennoten, als besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, moeten voldoen aan deze openbaarmakingsverplichtingen, maar natuurlijke personen niet.

Bij het Hof ingediende opmerkingen

61 Zeitungsverlag en Weske betogen dat de aan de orde zijnde bepalingen inzake openbaarmaking leiden tot een ernstig verschil in behandeling tussen, enerzijds, commanditaire vennootschappen waarvan ten minste één onbeperkt aansprakelijke vennoot een natuurlijke persoon is, en, anderzijds, commanditaire vennootschappen waarvan alle onbeperkt aansprakelijke vennoten besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid zijn, zoals de GmbH & Co. KG, en dat deze situatie laatstgenoemde vennootschappen aanzienlijk benadeelt.

62 Volgens de Raad volgt uit de eerste drie overwegingen van richtlijn 90/605, dat deze ertoe strekt, een uit de vierde vennootschapsrichtlijn voortvloeiende leemte aan te vullen, die door de wetgever als in strijd met de geest en de doelstellingen van laatstgenoemde richtlijn werd beschouwd. Een steeds groter aantal vennootschappen, zoals de in de hoofdgedingen aan de orde zijnde commanditaire vennootschappen, waren immers niet aan de openbaarmakingsverplichtingen onderworpen hoewel hun schuldeisers enkel konden optreden tegen onbeperkt aansprakelijke vennoten die als besloten vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid waren opgericht en derden bijgevolg slechts hun vennootschapsvermogen als waarborg boden.

63 Ten opzichte van derden is er een fundamenteel verschil tussen deze commanditaire vennootschappen en de commanditaire vennootschappen waarvan ten minste één onbeperkt aansprakelijke vennoot een natuurlijke persoon is die met zijn hele vermogen aansprakelijk is voor de schulden van de vennootschap.

64 Dat er openbaarmakingsverplichtingen rusten op commanditaire vennootschappen waarvan alle onbeperkt aansprakelijke vennoten de rechtsvorm hebben van een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, zoals de GmbH & Co. KG, en niet op andere commanditaire vennootschappen, is bijgevolg objectief gerechtvaardigd.

65 De Commissie beroept zich op hetzelfde objectieve verschil tussen de verschillende commanditaire vennootschappen en leidt daaruit af dat richtlijn 90/605 niet discriminerend is.

Antwoord van het Hof

66 Om te beginnen zij eraan herinnerd dat het algemene beginsel van gelijke behandeling, dat deel uitmaakt van de fundamentele beginselen van gemeenschapsrecht, vereist dat, behoudens objectieve rechtvaardiging, vergelijkbare situaties niet verschillend en verschillende situaties niet gelijk worden behandeld (zie onder meer arrest van 9 september 2004, Spanje/Commissie, C-304/01, Jurispr. blz. I-7655, punt 31).

67 Zoals uit punt 51 van deze beschikking blijkt, berust het in richtlijn 90/605 gemaakte onderscheid tussen de commanditaire vennootschappen waarop zij betrekking heeft,

zoals de GmbH & Co. KG, en de commanditaire vennootschappen waarvan minstens één van de onbeperkt aansprakelijke vennoten een natuurlijke persoon is, die buiten de werkingssfeer van de richtlijn vallen, op de omstandigheid dat de eerste categorie vennootschappen voor derden indirect dezelfde risico's oplevert als de in de vierde vennootschapsrichtlijn bedoelde kapitaalvennootschappen, te weten dat zij, anders dan de tweede categorie commanditaire vennootschappen, derden slechts een vennootschapsvermogen als waarborg bieden.

68 Richtlijn 90/605 berust immers op dezelfde overwegingen als de vierde vennootschapsrichtlijn, waarvan zij de omzeiling dient te verhinderen en ten opzichte waarvan zij in zoverre louter accessoir is. In die zin vult richtlijn 90/605 de vierde vennootschapsrichtlijn aan in dier voege, dat het aan de beperking van de aansprakelijkheid verbonden voordeel dat bepaalde vennootschapsvormen genieten, samengaat met een passende openbaarmaking ter bescherming van de belangen van derden.

69 Het onderscheid dat richtlijn 90/605 tussen de twee in punt 67 van deze beschikking vermelde categorieën van commanditaire vennootschappen maakt ten einde het toepassingsgebied van de vierde vennootschapsrichtlijn en de door deze richtlijn opgelegde openbaarmakingsverplichtingen vast te leggen, is dus objectief gerechtvaardigd door overwegingen die zijn ontleend aan de bescherming van de belangen van derden, een wezenlijke doelstelling van richtlijn 90/605 en van de vierde vennootschapsrichtlijn.

70 De door de verwijzende rechters aangevoerde omstandigheid dat de schuldeisers van de onder richtlijn 90/605 vallende commanditaire vennootschappen reeds worden beschermd doordat hun vennoten als besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, anders dan natuurlijke personen, moeten voldoen aan de openbaarmakingsverplichtingen van de vierde vennootschapsrichtlijn, doet aan deze beoordeling niet af.

71 Zoals reeds in punt 56 van deze beschikking is geoordeeld, verstrekt de openbaarmaking van de jaarrekening van kapitaalvennootschappen die de enige onbeperkt aansprakelijke vennoten zijn van een onder richtlijn 90/605 vallende personenvennootschap, zoals die welke in de hoofdgedingen is opgericht in de vorm van een GmbH & Co. KG, in casu dus de jaarrekening van besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, op zich immers slechts informatie over de situatie van deze vennoten en niet over die van de personenvennootschap.

72 Gelet op het voorgaande kan niet worden geconcludeerd dat richtlijn 90/605 het beginsel van gelijke behandeling schendt.

73 In deze omstandigheden dient op de derde vraag in zaak C-435/02 en op de vierde vraag in zaak C-103/03 te worden geantwoord dat bij onderzoek daarvan aan de hand van het beginsel van gelijke behandeling niet is gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van richtlijn 90/605 kunnen aantasten.

Kosten

74 Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof van Justitie (Tweede kamer) verklaart voor recht:

1) **Richtlijn 90/605/EEG van de Raad van 8 november 1990 tot wijziging van de richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG betreffende respectievelijk de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening, ten aanzien van het toepassingsgebied van deze richtlijnen, kon, voorzover eruit volgt dat een ieder de jaarrekening en het jaarverslag van de vennootschapsvormen waarop zij betrekking heeft kan inzien zonder een beschermenswaardig recht of belang te hoeven aantonen, worden vastgesteld op basis van artikel 54, lid 3, sub g, EG-Verdrag (thans, na wijziging, artikel 44, lid 2, sub g, EG).**

2) **Bij onderzoek van de eerste twee vragen in zaak C-435/03 en de tweede en de derde vraag in zaak C-103/03 aan de hand van de algemene gemeenschapsrechtelijke beginselen van vrije beroepsuitoefening en vrije meningsuiting is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van richtlijn 90/605 kunnen aantasten.**

3) **Bij onderzoek van de derde vraag in zaak C-435/02 en van de vierde vraag in zaak C-103/03 aan de hand van het beginsel van gelijke behandeling is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van richtlijn 90/605 kunnen aantasten.**

ondertekeningen